

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: W poszukiwaniu znaczenia : polskie ekwiwalenty rosyjskich terminów cywilnoprawnych z zakresu zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych

Author: Teresa Zobek

Citation style: Zobek Teresa. (2011). W poszukiwaniu znaczenia : polskie ekwiwalenty rosyjskich terminów cywilnoprawnych z zakresu zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych. W: A. Zych, U. Widacha, O. Nowak, O. Małysa, J. Darda-Gramatyka (red.), "Russkij azyk v pol'skoj auditorii. T. 3" (S. 158-169). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Teresa Zobek

Katowice

W poszukiwaniu znaczenia Polskie ekwiwalenty rosyjskich terminów cywilnoprawnych z zakresu zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych

Niniejszy artykuł powstał w wyniku badań nad rosyjskim i polskim językiem prawa, prowadzonych w związku z przygotowywaniem rosyjsko-polskiego i polsko-rosyjskiego słownika terminologii prawniczej¹. Stanowi autorską propozycję przekładu na język polski rosyjskich terminów z zakresu sposobów zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych, nazywanych inaczej kontraktowymi, tzn. takich, które powstają w wyniku zawarcia umowy. Są to zatem terminy dość często używane przez tłumaczy, albowiem w dobie gospodarki rynkowej umowa to dokument² stanowiący nie tylko podstawę obrotu gospodarczego, w tym międzynarodowego, ale także praktyki tłumaczeniowej. Z tego zapewne względu umowa weszła do programów nauczania na kierunkach filologicznych polskich szkół wyższych, najczęściej w ramach takich przedmiotów, jak: tłumaczenie specjalistyczne, język specjalistyczny, język biznesu, język prawa, korespondencja handlowa.

Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej zostaną zaprezentowane rosyjskie terminy cywilnoprawne i ich polskie odpowiedniki z wyżej wymienionego zakresu oraz omówione te terminy, dla których trudno znaleźć polskie odpowiedniki bądź które wymagają komentarzy. Druga część zawiera alfabetyczny katalog tych terminów i ich polskich odpowiedników, sporzą-

¹ Zob. T. Zobek: *Rosyjsko-polski słownik terminologii prawniczej*. Warszawa 2007; Taż: *Polsko-rosyjski słownik terminologii prawniczej*. Warszawa 2008.

² Analizę językową umów cywilnoprawnych i handlowych w obrocie gospodarczym w odniesieniu do języka polskiego i angielskiego przeprowadziła A. Jopek-Bosiacka: *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa 2006, s. 87—112.

dzony na podstawie rosyjskiego kodeksu cywilnego i odpowiednich ustaw, w których omawiane kwestie są uregulowane³, czyli normatywnych aktów prawnych, należących do rosyjskiego języka prawnego.

Poszukując polskich odpowiedników, starano się — zgodnie z zasadą przekładu prawnego i prawniczego⁴ — znaleźć w tekstach paralelnych⁵ ekwiwalenty funkcjonalne. W przypadkach, gdy nie było to możliwe, posłużono się takimi technikami tłumaczeniowymi, jak: kalka, transpozycja, peryfraza, komentarz.

Zasygnalizowane w tytule „wykonanie zobowiązania umownego” («исполнение договорного обязательства») stanowi ten etap realizacji umowy, który wiąże się z rzymską sentencją *pacta sunt servanda*. Po polsku brzmi ona *umowy zobowiązują*, niekiedy jest tłumaczona jako *umów należy dotrzymywać*, a po rosyjsku — *договоры надо соблюдать*. Oznacza to, że zobowiązania powinny być nie tylko wykonane, ale — zgodnie z polskim i rosyjskim ustawodawstwem — wykonane *z należyłą starannością*. Ustawodawca rosyjski posługuje się w tym przypadku terminem *исполнены надлежащим образом*. Z określeniem tym związana jest również konstrukcja *надлежащее исполнение обязательства*, którą można tłumaczyć jako *należyte wykonanie zobowiązania* bądź — stosując transpozycję — jako *wykonanie zobowiązania z należyłą starannością*.

By zobowiązanie zostało wykonane i w dodatku z należyłą starannością, *wierzyciel* (*кредитор*) powinien zabezpieczyć się przed nieuczciwą stroną zobowiązania, tzw. *nieuczciwym dłużnikiem*, nazywanym po rosyjsku *недобросовестный должник*.

Zabezpieczenie wykonania zobowiązań (*обеспечение исполнения обязательств*) regulują w prawie rosyjskim przede wszystkim przepisy *Kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej* (art. 329—381) oraz ustawy o zastawie i hipotece⁶. Zgodnie z art. 329 *KC FR* zabezpieczeniem wykonania wszel-

³ Są to m.in.: *Гражданский кодекс Российской Федерации, часть первая от 30 ноября 1994 г. в редакции, действующей в 2006 г.* Федеральный закон от июня 1998 г., № 102-ФЗ: *Об ипотеке (залоге недвижимости)*; Закон РФ от 29 мая 1992 г., № 2872—1 *О залоге*.

⁴ Na temat zasad przekładu prawniczego zob.: D. Kierzkowska: *Kodeks tłumacza sądowego*. Warszawa 1991; D. Kierzkowska, J. Poznański, E. Szędzielorz i in.: *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem*. Warszawa 2007; D. Kierzkowska: *Tłumaczenie prawnicze*. Warszawa 2002; J. Pieńkos: *Juryslingwistyka. Język w prawie — prawo w języku*. Warszawa 1999; Tenże: *Podstawy przekładoznawstwa. Od teorii do praktyki*. Kraków 2003; A. Jopek-Bosiacka: *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa 2006.

⁵ Tekst paralelny rozumiany jest w niniejszym artykule jako „tekst w języku docelowym, należący do tego samego gatunku co tekst wyjściowy i/lub traktujący o tej samej problematyce, z którego tłumacz może wynotować terminy, wyrażenia i wiadomości tematyczne, których potrzebuje, aby dokonać tłumaczenia”. Zob. *Terminologia tłumaczenia*. Tłum. T. Tomaszewicz. Poznań 2004, s. 97.

⁶ Por. przypis 3.

kich zobowiązań w prawie rosyjskim są: *неустойка*, *залог*, *удержание имущества должника*, *поручительство*, *банковская гарантия*, *задаток*. Jednakże w praktyce okazują się one użyteczne przede wszystkim w odniesieniu do zobowiązań umownych.

Instytucja prawna pod nazwą *неустойка* rozpatrywana jest przez cywilistów rosyjskich jako jeden ze sposobów zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych (art. 330—333) oraz — szerzej — jako sposób ochrony praw podmiotowych i osobistych (art. 12 *KC FR*). Jest ujmowana w kategoriach sankcji cywilnoprawnej i jako rodzaj odszkodowania. Ze względu na swój zakres semantyczny znalezienie dla tego terminu polskiego ekwiwalentu tłumaczeniowego nie jest łatwe. Występujący w słownikach rosyjsko-polskich ekwiwalent *kara umowna* jest poprawny, ale oddaje jedynie węższe znaczenie tego terminu. Zgodnie bowiem z legalną definicją⁷ *неустойка* to: określona w umowie lub ustawie suma pieniężna, którą dłużnik zobowiązany jest zapłacić wierzycielowi w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, w szczególności zwłoki w jego wykonaniu (*просрочка исполнения*) (art. 330, p. 1 *KC FR*).

Z definicji zawartej w akcie prawnym wynika, że w zależności od podstawy powstania *неустойка* może występować w dwóch postaciach: jako *договорная неустойка* (*kara umowna*) — gdy wynika z umowy, oraz jako *законная неустойка* (*kara ustawowa*) — gdy jest stosowana z mocy ustawy i nie zależy od woli stron. W praktyce pojawiający się w umowach termin *неустойка* odnosi się najczęściej do kary umownej. W celu oddania szerszego znaczenia tego terminu należałoby zastosować ekwiwalent *kara pieniężna*.

Z terminem *неустойка* związane są terminy *штраф* i *пеня*, które pojawiają się w legalnej definicji. Problem z ustaleniem ekwiwalentów dla tych terminów wynika z faktu, że nie zostały one zdefiniowane w *KC RF*. Ich definicje mają charakter doktrynalny. Ustawodawca porzucił na wyliczeniu, nie zaznaczając różnic między nimi, co prowadzi do licznych nadinterpretacji i nieścisłości.

Chcąc ustalić relacje między terminami *неустойка*, *штраф* i *пеня*, by znaleźć dla nich odpowiednie ekwiwalenty tłumaczeniowe, należy zaznaczyć, że w doktrynie rosyjskiej zarysowały się na ten temat trzy stanowiska. Według zwolenników pierwszego stanowiska *неустойка*, *штраф* i *пеня* to synonimy. Dlatego w wielu rosyjskich aktach prawnych oraz znajdujących się w obrocie umowach terminy te niejednokrotnie stosowane są wymiennie lub nazywane *неустойка*⁸. Stąd zapewne w słownikach rosyjsko-polskich oraz

⁷ Definicja legalna to w języku prawa definicja zawarta w normatywnym akcie prawnym.

⁸ Zob. na ten temat: В.Н. Васин, В.И. Казанцев: *Гражданское право. Общая часть. Особенная часть. С комментарием и примерами из практики. Учебник для вузов*. Москва 2007, s. 306—307.

podręcznikach do nauki korespondencji handlowej tłumaczone bywają różnie: — *пеня* jako *grzywna*, *kara pieniężna*, *kara za niedotrzymanie terminu płatności*, *grzywna za niedotrzymanie terminu płatności*; *штраф* jako *grzywna*, *kara pieniężna*, *mandat karny*, *kara umowna*; *неустойка* jako *kara umowna*, *kara za niedotrzymanie umowy*, *odszkodowanie umowne*, *kara konwencjonalna*. Zwolennicy drugiego stanowiska uważają, że istnieją trzy odmiany: *неустойки*: *собственно неустойка*, *штраф* i *пеня*. Zaznaczają przy tym, że między takimi odmianami, jak *собственно неустойка* i *штраф*, nie ma praktycznie różnicy. W doktrynie przeważa jednak pogląd, że *штраф* i *пеня* to dwie odmiany kary zwanej *неустойка*, co znajduje odbicie w takich określeniach, jak: *неустойка в виде штрафа* lub *неустойка в виде пени*.

Uwzględniając powyższe uwagi, można stwierdzić, że *штраф* jako zabezpieczenie wykonania zobowiązania wynikające z umowy, a więc *неустойка в виде штрафа*, to pewna suma pieniężna pobierana jednorazowo za niewykonanie bądź nienależyte wykonanie zobowiązania (np. dostawa towaru nieodpowiedniej jakości). Może być zastrzeżona w postaci albo ściśle określonej kwoty (*в твердой сумме*), albo jako określony procent od wartości przedmiotu zobowiązania (*в процентном отношении к сумме нарушенного одязательства*)⁹. W pierwszym przypadku w polskiej doktrynie dla tego typu instytucji używa się niekiedy określenia *kara umowna określona kwotowo*, w drugim — *kara umowna określona procentowo*. W polskim KC tego typu instytucja nazywana jest *karą umowną*. Dodać należy, że *штраф* w systemie rosyjskiego języka prawa jest terminem wieloznacznym. Stosowany bywa również w prawie karnym i administracyjnym. Jego polskim ekwiwalentem funkcjonalnym jest *grzywna*. Polska cywilistyczna terminem *grzywna* nie posługuje się.

Пеня jako odmiana kary nazywanej *неустойка*, zastrzeżona w umowie, stosowana jest przy powstaniu zwłoki w wykonaniu zobowiązania. Stanowi określony procent od sumy zobowiązania. Jest naliczana rosnąco za każdy dzień zwłoki¹⁰. Ani w ustawie, ani w doktrynie nie określono jednoznacznie, co zabezpiecza *пеня* — czy zobowiązania pieniężne, czy też niepieniężne. Na podstawie wypowiedzi cywilistów oraz analizy umów, w których zawarte są zastrzeżenia dotyczące tej kary¹¹, można stwierdzić, że *пеня* może być zastrzeżona dla zobowiązań zarówno pieniężnych (najczęściej), jak i niepieniężnych. Jeżeli *пеня* jest zastrzeżona dla zobowiązań niepieniężnych, to porównać ją można z *karą umowną za zwłokę dłużnika w wykonaniu świad-*

⁹ Рог. А.Б. Борисов: *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации части первой, части второй, части третьей (постатейный) с постатейными материалами и практическими разъяснениями*. Москва 2006, s. 324—325.

¹⁰ Тамże.

¹¹ Zob. К.П. Васильев: *Сборник договоров. Более 400 форм*. Москва 2007.

¹¹ Русский...

czenia głównego¹² (skrótowo: *kara umowna za zwłokę*). Jeżeli zastrzeżenie dotyczy zobowiązań pieniężnych, to przypomina polskie *odsetki za opóźnienie (zwłokę)*, które na gruncie prawa polskiego nie są jedną z postaci kary umownej, lecz stanowią odrębną instytucję.

W zależności od relacji pomiędzy wysokością kary a faktycznie poniesionymi stratami doktryna rosyjska na podstawie art. 394 *KC FR* wyróżnia cztery rodzaje kar umownych za niewykonanie bądź nienależyte wykonanie zobowiązania, mających ekwiwalenty funkcjonalne w systemie prawa polskiego. Są to:

- *зачётная неустойка (kara umowna zaliczalna)* — wierzyciel ma prawo dochodzić odszkodowania w pełnej wysokości, ale wówczas otrzymana kwota z tytułu kary zaliczana jest na poczet odszkodowania;
- *исключительная неустойка (kara umowna wyłączna)* — pobierana jest tylko kara, niezależnie od wielkości poniesionych strat;
- *штрафная (кумулятивная) неустойка (kara umowna kumulatywna)* — wierzyciel ma możliwość dochodzenia od dłużnika ustalonej kary oraz odszkodowania w pełnej wysokości;
- *альтернативная неустойка (kara umowna alternatywna)* — takie zastrzeżenie w umowie pozwala wierzycielowi dokonać wyboru: albo żądać kary, albo domagać się odszkodowania.

Sąd może zmniejszyć wysokość kary umownej, jeżeli jest ona *явно несоразмерна последствиям нарушения обязательства*, co w dosłownym tłumaczeniu brzmi: *wyraźnie niewspółmierna do skutków naruszenia zobowiązania*. W polskim prawie zobowiązań w tym przypadku używany jest termin *rażąco wygórowana*.

W systemie prawa rosyjskiego terminem wieloznacznym jest również *залог*, wymieniony jako drugi sposób zabezpieczenia wykonania zobowiązania (regulują go przepisy art. 334—358 *KC FR*). W postępowaniu karnym oznacza środek zapobiegawczy, a jego polski odpowiednik to *poręczenie majątkowe*. W prawie cywilnym *залог* stanowi zabezpieczenie wykonania zobowiązania i odpowiada polskiej instytucji *zastawu*.

Stronami zastawu w prawie rosyjskim są *залогодатель* — jest to, jak wynika z budowy słowa, osoba dająca zastaw, w prawie polskim nazywana *zastawca* oraz *залогодержатель*, w tłumaczeniu dosłownym — *dzierżyciel zastawu*, w polskim *KC* okreśłany terminem *zastawnik*.

W prawie rosyjskim *предмет заклада (przedmiot zastawu)* mogą stanowić rzeczy, papiery wartościowe, przedsiębiorstwo, grunty, prawa majątkowe i rzeczowe, a więc zarówno ruchomości, jak i nieruchomości. Ze względu na przedmiot zastawu można zatem wyróżnić *залог движимости* (dosłownie

¹² Ten rodzaj kary omawia Z. Radwański: *Zobowiązania — część ogólna*. Warszawa 2003, s. 303.

zastaw na ruchomości), odpowiadający polskiej instytucji *zastawu na rzeczach ruchomych* i *залог прав* — *zastaw na prawach*. Szczególnym rodzajem zastawu, inaczej niż w prawie polskim, jest *залог недвижимости* (*zastaw na nieruchomości*), którego kodeksowym synonimem jest *ипотека* (*hipoteka*).

Przedmiot zastawu stanowi *заложенное имущество* (*majątek obciążony zastawem, majątek zastawiony*). W zależności od tego, u kogo pozostaje przedmiot zastawu, ustawodawca rosyjski w *KC FR* wyróżnia *залог без передачи заложенного имущества* oraz *залог с передачей заложенного имущества*, w ustawie nazywany *заклад*. Pierwszy z nich — *залог без передачи заложенного имущества* — polega na tym, że majątek obciążony zastawem pozostaje u zastawcy. Jego polskim ekwiwalentem stosowanym w doktrynie jest *zastaw bez przeniesienia posiadania przedmiotu zastawu* albo *zastaw bez posiadania rzeczy przez zastawnika*. Tego typu zastawem jest w systemie prawa rosyjskiego np. *ипотека* oraz *залог товаров в обороте* (dosłownie *zastaw na towarach pozostających w obrocie*). *Залог с передачей заложенного имущества* <*заклад*> przypomina polski zastaw zwykły, okreśłany terminem *zastaw z przeniesieniem posiadania przedmiotu zastawu*. Polega on na tym, że majątek obciążony zastawem zostaje wydany zastawnikowi. Odmianami tego typu zastawu są np. *залог вещей в ломбарде* (dosłownie *zastaw na rzeczach pozostawionych w lombardzie*) oraz *твёрдый залог* — w tym przypadku przedmiot zastawu pozostaje u zastawcy, ale jest oznakowany (dotyczy to rzeczy indywidualnie oznaczonej co do tożsamości), lub znajduje się pod zamknięciem i został opatrzony pieczęcią zastawnika. Tego rodzaju zastaw wyklucza jakiekolwiek wykorzystanie rzeczy zastawionych. W prawie polskim taka instytucja prawna nie występuje. Ze względu na brak polskiego ekwiwalentu funkcjonalnego należy posłużyć się peryfrazą — *zastaw z pozostawieniem przedmiotu zastawu w posiadaniu zastawcy bez prawa użytkowania i rozporządzania*.

Ustawodawca rosyjski dopuszcza również *последующий залог* (art. 342 *KC FR*), który polega na tym, że majątek obciążony zastawem staje się przedmiotem jeszcze jednego zastawu jako zabezpieczenie innych wierzytelności. Termin ten tłumaczony dosłownie brzmi *kolejny zastaw*. Peryfrazą *zastaw będący już przedmiotem innego zastawu jako zabezpieczenie innej wierzytelności* wydaje się najlepszym odpowiednikiem rosyjskiego terminu *последующий залог*.

Uregulowane w art. 359—360 *KC FR* *удержание имущества должника* jest równoważne z polską instytucją prawną *prawo zatrzymania*. Polega ono na tym, że wierzyciel, u którego znajduje się rzecz podlegająca wydaniu dłużnikowi lub osobie przez niego wskazanej, ma prawo — w przypadku niewykonania w terminie zobowiązania z tytułu zapłaty za rzecz lub zwrotu związanych z nią kosztów i innych strat — *zatrzymać tę rzecz*; po rosyjsku —

удержать вещь. *Удержание* różni się od instytucji zastawu tym, że rzecz dłużnika, która powinna być mu zwrócona lub wydana wskazanej przez niego osobie, znajduje się u wierzyciela nie na podstawie umowy zastawnej, lecz z innego powodu, chociaż faktycznie występuje jako przedmiot zastawu. Na gruncie prawa pracy ekwiwalentem terminu *удержание* jest *potrącenie*, jak w przypadku instytucji *удержание из заработной платы* (art. 137 KP FR), której odpowiednikiem w prawie polskim jest *potrącenie z wynagrodzenia*.

Znalezienie ekwiwalentów tłumaczeniowych o dużym stopniu przystawalności dla terminów związanych z takimi sposobami zabezpieczenia wykonania zobowiązań, jak *поручительство*, *банковская гарантия*, *задаток*, nie nastręcza większych trudności. Wystarczy porównanie paralelnych tekstów, w których te instytucje zostały uregulowane.

Поручительство uregulowane jest w art. 361—367 KC FR. W prawie polskim tej instytucji odpowiada *poręczenie*, w języku potocznym nazywane *żyrowanie*. Jest to stosunek cywilnoprawny powstający z umowy, która nazywa się *договор поручительства* (*umowa poręczenia*) i powinna być zawarta w formie pisemnej. Stronami tej umowy są: *поручитель* (*poręczyciel*, potocznie *żyrant*), *кредитор* (*wierzyciel*), *должник* (*dłużnik główny*). Zgodnie z rosyjską umową poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela ponosić pełną lub częściową odpowiedzialność za wykonanie zobowiązania przez *должника главного*. W przypadku niewykonania zobowiązania zabezpieczonego poręczeniem dłużnik główny i poręczyciel odpowiadają jak *должники солидарни* (*solidarnie dłużnicy*), jeżeli umowa nie stanowi inaczej.

Szczególną odmianą poręczenia jest w prawie rosyjskim *банковская гарантия*, uregulowana w art. 368—379 KC FR. Tej instytucji na gruncie polskim odpowiada *gwarancja bankowa*, uregulowana w art. 81—84 ustawy *Prawo bankowe*. Jej podmiotami są: *гарант* (*gwarant*), *бенефициар* <*кредитор принципала*> (*beneficjent gwarancji* <*wierzyciel*>) i *принципал* (*dłużnik* <*osoba trzecia wobec gwaranta*>). Rosyjska gwarancja bankowa jest udzielana w formie umowy o nazwie *договор банковской гарантии* (*umowa gwarancji bankowej*). Stanowi pisemne zobowiązanie gwaranta, którym może być bank, instytucja kredytowa lub towarzystwo ubezpieczeniowe, do zapłaty beneficjentowi na zlecenie dłużnika określonej sumy pieniężnej po przedłożeniu przez beneficjenta stosownego pisemnego roszczenia.

Ostatni z wymienionych w KC FR sposobów zabezpieczenia zobowiązań — *здаток* (art. 380—381), którego polskim odpowiednikiem jest *zadatek*, bywa utożsamiany z terminem *зачетка* (*аванс*). W wielu dwujęzycznych słownikach terminy te traktowane są jako synonimy. Są to jednak dwie odrębne instytucje prawne, wywołujące różne skutki prawne. *Zadatek* to suma pieniężna przekazywana przez jedną z umawiających się stron drugiej stronie na poczet należnej z tytułu umowy płatności. Stanowi *dowód*

zawarcia umowy (*доказательство заключения договора*) i jednocześnie zabezpieczenie wykonania zobowiązania. *Zaliczka*, podobnie jak *zadatek*, potwierdza zawarcie umowy, ale nie zabezpiecza jej realnego wykonania, ponieważ przy niewykonaniu zobowiązania podlega zwrotowi i nic ponadto. *Zadatek* natomiast podlega zwrotowi jedynie w przypadku wygaśnięcia zobowiązania (*прекращение обязательства*) przed rozpoczęciem jego wykonania, które następuje za zgodą stron lub na skutek niemożliwości wykonania. Jeżeli za niewykonanie zobowiązania odpowiedzialna jest strona, która dała zadatek (*сторона, давшая задаток*), to zadatek pozostaje u kontrahenta. Jeżeli za niewykonanie umowy odpowiedzialna jest strona, która otrzymała zadatek (*сторона, получившая задаток*), to ma ona obowiązek zapłacić kontrahentowi sumę dwukrotnie wyższą (*двойную сумму*). Strona odpowiedzialna za niewykonanie umowy ma obowiązek dać kontrahentowi odszkodowanie (*возместить контрагенту убытку*) z jednoczesnym zaliczeniem sumy zadatku (*с зачётом задатка*), jeśli umowa nie stanowi inaczej.

Lista prawnych form zabezpieczenia wykonania zobowiązań nie wyczerpuje się na wymienionych i omówionych powyżej. Art. 329 *KC FR* dopuszcza również inne sposoby, przewidziane ustawą albo umową.

Środki zabezpieczające wykonanie zobowiązań mogą być inkorporowane przez strony do treści umowy zasadniczej, nazywanej po rosyjsku *основной договор*, jak w przypadku kary umownej, bądź mogą występować na zewnątrz w postaci umowy dodatkowej, nazywanej również *akcesoryjną*, po rosyjsku — *дополнительный <акцессорный> договор*. Taką rolę odgrywa w prawie rosyjskim np. umowa zastawnicza czy umowa poręczenia.

Odnajdywanie potencjalnych ekwiwalentów tłumaczeniowych terminów prawnych i prawniczych (szerzej — specjalistycznych) jest procesem niezwykle trudnym, żmudnym i odpowiedzialnym. Polega na nieustannym porównywaniu tekstów źródłowych, w których te terminy występują, z paralelnymi tekstami w języku docelowym, na konfrontowaniu ich z terminologią znajdującą się w słownikach, podręcznikach, Internecie i innych źródłach informacji, na zmaganiu się z kwestiami polisemii, homonimii, synonimii, ekwiwalencji itp. Wobec takich zadań tłumacz, tłumacz specjalistyczny zwłaszcza, staje niejednokrotnie, albowiem język to materia żywa, rozwijająca się wraz z rozwojem społeczeństwa, jego prawa, nauki, kultury, techniki. A nie wszystkie nowości i zmiany zachodzące w języku można natychmiast znaleźć w słownikach, które poza tym mogą być — i niejednokrotnie są — zawodne. Błędy terminologiczne w języku specjalistycznym mogą mieć poważne skutki prawne. W przypadku terminologii prawnej i prawniczej prowadzą najczęściej do powstania poważnych strat finansowych, jak np. w przypadku utożsamienia zadatku z zaliczką czy kary umownej z odsetkami. Dlatego na zajęciach z języka specjalistycznego i jego przekładu należy uświadamiać

studentom, że we współczesnym świecie tłumacz to filolog, który zna świetnie nie tylko języki źródłowe i docelowe, reguły rządzące nimi, strategie i techniki tłumaczeniowe, ale również dziedzinę wiedzy, z której tłumaczy. Zwrócił już na to uwagę znakomity filolog i prawnik, autorytet w zakresie języków specjalistycznych i translatoryki Jerzy Pieńkos: „Tekst specjalistyczny wymaga od tłumacza znajomości danej dziedziny oraz zasad rządzących sztuką przekładu. Znajomość terminologii zastosowanej w danej dziedzinie wiedzy lub tłumaczonym dziele naukowym jest obok znajomości języka oryginału i języka przekazu — jednym z warunków osiągnięcia równowartościowego i pełnowartościowego przekładu dzieła. [...] Tłumacza dzieła naukowego czy tekstu profesjonalnego obowiązuje gruntowna znajomość terminologii i zakresów semantycznych terminów, którymi posługuje się dana dziedzina wiedzy lub autor dzieła”¹³. Świadomość tego powinna znaleźć odbicie również w siatkach nauczania na kierunkach, które kształcą przyszłych tłumaczy.

Rosyjsko-polski słowniczek z zakresu zabezpieczenie wykonania zobowiązań

<i>аванс</i>	<i>zaliczka</i>
<i>альтернативная неустойка</i>	<i>kara umowna alternatywna</i>
<i>банковская гарантия</i>	<i>gwarancja bankowa</i>
<i>возместить контрагенту убытки</i>	<i>dać kontrahentowi odszkodowanie</i>
<i>договор о залоге</i>	<i>umowa zastawnicza</i>
<i>договорная неустойка явно несо- размерна последствиям нарушения обязательства</i>	<i>kara umowna rażąco wygórowana</i>
<i>договорное обязательство</i>	<i>zobowiązanie umowne</i>
<i>договоры надо соблюдать</i>	<i>umów należy dotrzymywać <umowy zo- bowiązując></i>
<i>должник</i>	1. <i>dłużnik</i> ; 2. (w gwarancji bankowej) <i>dłużnik główny</i>
<i>дополнительный <акцессорный> договор</i>	<i>umowa dodatkowa <akcesoryjna></i>
<i>задаток</i>	<i>zadatek</i>
<i>залог</i>	1. <i>zastaw</i> ; 2. (w postaci karnej) <i>porę- czenie majątkowe</i>

¹³ J. Pieńkos: *Podstawy przekładoznawstwa...*, s. 234.

залог с передачей заложенного имущества <заклад>	zastaw z przeniesieniem posiadania przedmiotu zastawu <zastaw zwykły>
залог недвижимости <ипотека>	zastaw na nieruchomości <hipoteka>
залог товаров в обороте	dosłownie zastaw na towarach pozostających w obrocie
залогодатель	zastawca
залогодержатель	zastawnik
зачётная неустойка	kara umowna zaliczalna
исключительная неустойка	kara umowna wyłączna
исполнение договорного обязательства	wykonanie zobowiązania umownego
исполнить надлежащим образом	wykonać z należytą starannością
кредитор	wierzyciel
надлежащее исполнение обязательства	należyte wykonanie zobowiązania
невозможность исполнения	niemożliwość wykonania
недобросовестный должник	nieuczciwy dłużnik
неустойка	1. kara pieniężna; 2. (законная) kara ustawowa; 3. (договорная) kara umowna
обеспечение исполнения обязательств	zabezpieczenie wykonania zobowiązań
пеня	1. (wynika z umowy i zabezpiecza zobowiązanie niepieniężne) kara umowna za zwłokę dłużnika <kara umowna za zwłokę>; 2. (wynika z ustawy i zabezpiecza zobowiązania niepieniężne) kara ustawowa za zwłokę; 3. (wynika z umowy i zabezpiecza zobowiązanie pieniężne) odsetki za opóźnienie; 4. (wynika z ustawy i zabezpieczająca zobowiązania pieniężne) odsetki ustawowe
поручитель	poręczyciel
последующий залог	zastaw będący już przedmiotem innego zastawu jako zabezpieczenie innej wierzytelności

<i>предмет залога</i>	<i>przedmiot zastawu</i>
<i>прекращение обязательства</i>	<i>wygaśnięcie zobowiązania</i>
<i>принципал</i>	<i>(w gwarancji bankowej) dłużnik</i>
<i>сторона, давшая задаток</i>	<i>strona, która dała zadatek</i>
<i>сторона, получившая задаток</i>	<i>strona, która otrzymała zadatek</i>
<i>твёрдый залог</i>	<i>zastaw z pozostawieniem przedmiotu zastawu w posiadaniu zastawcy bez prawa użytkowania i rozporządzania</i>
<i>удержание из заработной платы</i>	<i>potrącenie z wynagrodzenia</i>
<i>удержание имущества должника</i>	<i>prawo zatrzymania majątku dłużnika</i>
<i>штраф</i>	1. (jako sposób zabezpieczenia wykonania zobowiązania wynikającego z umowy) <i>kara umowna</i> 2. (jako kara w kodeksie wykroczeń administracyjnych i karnym) <i>grzywna</i>
<i>штраф в твёрдой сумме</i>	<i>kara umowna określona kwotowo</i>
<i>штраф в виде определённого процента</i>	<i>kara umowna określona procentowo</i>
<i>штрафная <кумулятивная> неустойка</i>	<i>kara umowna kumulatywna</i>

Тереса Зобек

В поиске значения

Польские эквиваленты русских юридических терминов, связанных с обеспечением исполнения договорных обязательств в гражданском праве

Резюме

В статье предпринимается попытка перевода на польский язык русских юридических терминов, связанных с обеспечением исполнения договорных обязательств в гражданском праве. Самые важные из них это: *неустойка*, *залог*, *удержание имущества должника*, *поручительство*, *банковская гарантия*, *задаток*. Особое внимание обращается на выявление процесса поиска переводческих эквивалентов, в ходе которого переводчик должен постоянно сравнивать параллельные тексты, сопоставлять найденные эквиваленты с уже существующими в словарях, учебниках, преодолевать лексические трудности, связанные с полисемией, омонимией, синонимией, эквивалентностью и т.п.

Teresa Zobek

**In search of the meaning
Polish equivalents of Russian civil-law terminology related
to the protection of the fulfillment of contract commitments**

Summary

The article includes an author's proposal of a Russian-Polish translation terminology related to the ways of protecting the fulfillment of contract commitments, that is the ones which are created as a result of contract agreement. The first part of the article presents Russian civil-law terminology and its Polish counterparts under investigation, as well as the terms for which it is difficult to find Polish equivalents or the ones requiring comments. The second part opens with an alphabetical file of the terminology and its Polish equivalents on the basis of a Russian civil code and proper legal acts. Finding translation equivalents of legal terms is an extremely difficult and responsible process.